

A KULCSELEM

Jack Weaver végtelenül kimerülten és undorodva ballagott ki a Multivac gyomrából. A vezérlőterem műszerfalánál őrködő Todd Nemerson felkapta a fejét, és megkérdezte:

- Semmi?

- Semmi - felelte Weaver semmi, semmi, semmi. Senki sem talál semmiféle hibát.

- Azt akarod mondani, hogy egyszerűen csak nem működik.

- Azzal nem segítesz, ha itt gubbasztasz! - fortyant fel ingerülten Weaver.

- Gondolkodom - felelte higgadtan Nemerson.

- Gondolkodsz! - visszhangozta Weaver, és a szája sarkát elhúzva kivillantotta a szemfogát.

Nemerson fészkelődni kezdett ültében.

- Miért ne? - dünnyögte. - Hat, számítógép-szerelőkéből álló csapat bolyong a Multivac folyosóin. Három napja keresgélnek, de nem találtak semmit. Nem hagyatsz itt valakit, hogy gondolkodjon?

- Gondolkodással egy tapodtat sem haladunk előre. Körül kell néznünk. Van valahol egy kiégett relé.

- Ez nem ilyen egyszerű, Jack!

- Ki mondta, hogy egyszerű? Van fogalmad arról, hogy hány millió relénk van itt?

- Azok nem számítanak. Ha csak egy kiégett relé okozná a hibát, a Multivac váltogatná az áramköröket, bevetné az eszközeit, hogy bemérje a hiba helyét, és indítaná a javítóegységeket, hogy hozzák helyre vagy cseréljék ki a hibás részt. A gond az, hogy a Multivac nem csupán az eredeti kérdésre nem válaszol, hanem az, hogy nem árulja el nekünk, mi a baj. És ha nem csinálunk valamit, még hozzá hamarosan, a városokban kitör a pánik. Az egész világgazdaság a Multivac-tól függ, és ezt mindenki tudja.

- Legyél nyugodt, én is tudom - felelte kissé sértődötten Weaver. - A kérdés az, hogy mihez kezdünk most?

- Mondtam már, gondolkodnunk kell - jelentette ki Nemerson. - Lennie kell valaminek, ami felett teljesen átsiklottunk. Nézd, Jack, az elmúlt száz év összes számítógépguruja arra tette fel az életét, hogy még bonyolultabbá varázsolja a Multivac-ot. Manapság már annyi mindent tud... még beszélgetni is lehet vele, az ördögbe is! Gyakorlatilag ugyanolyan bonyolult, mint az emberi agy. Márpedig ha szinte semmit sem értünk az emberi agy működéséből, miért értenék a Multivac működését?

- Ugyan már, Todd. Legközelebb meg már azzal jössz, hogy a Multivac voltaképpen emberi lény.

- Miért is ne? - Nemerson a gondolataiba merült, és lassan, mormolva beszélt tovább: - Most, hogy szóba hoztad, miért is ne? Tudnánk róla, ha a Multivac átlépte volna azt a vékony határvonalat, amelyen túl megszűnt gépnek lenni, és elkezdett emberré válni? Egyáltalán, létezik az a határvonal? Ha az emberi agy bonyolultabb, mint a Multivac, és mi egyfolytában fejlesztjük, és mind bonyolultabbá tesszük a Multivac-ot, nincs valahol egy határ, ahol... - Egyre halkabban motyogott, végül elhallgatott.

Weaver várt néhány pillanatig, majd türelmét veszítve megkérdezte:

- Hová akarsz kilyukadni? Jó, tegyük fel, hogy a Multivac ember lett. Ez hogyan fog segíteni nekünk, hogy rájöjjünk, miért nem működik?

- Talán egy emberi okból - válaszolta Nemerson. - Tegyük fel, hogy valaki megkérdezi tőled a búza jövő évi várható árát, és nem adnál választ. Miért nem válaszolnál?

- Mert nem tudnék. De Multivac képes rá! Megadjuk neki az összes faktort. Feldolgozza az adatokat, és felvázolja az időjárás, a politika és a gazdaság jövőképét. Tudjuk, hogy képes rá. Már számtalanszor megtette.

- Eddig rendben. Akkor most tételezzük fel, hogy felteszem a kérdést, és te tudod a választ, de nem mondd el. Miért nem?

Weaver felhorkant, és mérgesen sorolta:

- Mert agydagantom van. Mert boksoltam és kiütöttek. Mert részeg vagyok. A pokolba is, mert az idegrendszerem lefüstölt. Éppen ezt próbáljuk kitalálni a Multivac esetében. Azt a helyet keressük, ahol a gépezet lefüstölt. Az alkotóelemet, ami elromlott. A kulcselemet.

- Csak éppen nem találjátok - mutatott rá Nemerson, és felállt a székéről. - Figyelj, tedd fel nekem azt a kérdést, amitől a Multivac elakadt!

- Hogyan? Futtassam át rajtad a szalagot?

- Gyerünk, Jack! Mondd el nekem, amit neki elmondtatok! Tudsz beszélni a Multivac-kal, nem igaz?

- Persze, de te miről beszélsz? Egyfajta pszichoterápiáról?

- Igen, erről szól a dal - felelte bólogatva Nemerson. - Pszichoterápia. Itt lesz a bökkenő. Amikor beszélünk hozzá, úgy teszünk, mintha emberi lény volna, mert így nem leszünk neurotikusok attól, hogy van egy gépünk, ami sokkal többet tud, mint mi. A védelmező atya imázsával ruháztunk fel egy rémisztő fémszörnyeteget.

- Hát, ha így akard nevezni...

- Nézd, a gép rossz, és ezt te is tudod. Egy olyan bonyolult gépezethez, mint a Multivac, muszáj beszélni, és muszáj meghallgatni ahhoz, hogy hatékonyan működjön. Ha csak kódolt üzeneteket táplálunk bele, és húzunk ki belőle, az nem elég. A bonyolultsága jelenlegi fokán a Multivac-kal úgy kell bánni, mint egy emberrel, mert istenemre mondom, az. Ember. Gyerünk, Jack, tedd fel a kérdést! Látni akarom a saját reakciómat.

Jack Weaver elvörösödött, és kibökte:

- Marhaság, Todd!

- Csináld már!

Weaver levertségét és kétségbeesését jelezte, hogy

belement a játékba. Meglehetősen komoran úgy tett, mintha egy programot táplálna a Multivac-ba, közben a megszokott módján beszélt. Elsorolta a legfrissebb információkat a farmerek elégedetlenségéről, beszélt a sugárhajtóműveknél fellépő egyensúlyi problémákat leíró egyenletekről, és kiselőadást tartott a szoláris állandóról.

Eléggé akadozva kezdte, de aztán a hosszas megszokás eredményeképpen mind jobban belemelegedett, és amikor a szöveg végére ért, nem sokon múlt, hogy nem veregette meg a mellette álló Todd Nemerson derekát úgy, ahogyan a Multivac műszerfalát szokta. Ezt követően összefonta a két kezét a mellkasa előtt, kihívóan felszegte az állát, és rászólt a társára:

- Rendben, ezzel megvagyunk. Dolgozd fel az adatokat, és sürgősen add meg a választ!

Aztán csak állt ott, és tágra nyitotta az orrnyílását, mintha ezúttal is megszállta volna az az izgalom, amit akkor szokott érezni, amikor munkára fogta a leghatalmasabb és legcsodálatosabb gépezetet, amit emberi agy valaha megtervezett, és emberi kéz összerakott.

Végül eszébe jutott, hogy hányadán is áll valójában, és halkán dörmögte:

- Készen vagyunk. Ennyi volt.

Nemerson vett egy mély lélegzetet, és beszélni kezdett:

- Azt már legalább tudom, hogy nekem miért nem akaródnak válaszolni, úgyhogy ezt próbáljuk ki a Multivac-kal! Először is, ürítsük ki! Hívjuk ki belőle a keresőcsapatokat, és győződjünk meg róla, hogy mindenki levette róla a mancsát! Aztán lefuttatjuk rajta a programot, de úgy, hogy a végén én beszélek. Csak egyszer, jó?

Weaver rántott egyet a vállán, és a vezérlőfal felé fordult, amelyet elsötétült, komor műszerek és jelzőfények borítottak. A távközlő rendszer mikrofonjához lépve visszahívta a csapatokat, és a folyosók lassan kiürültek.

Ekkor vett egy nagy levegőt, és ismét nekilátott, hogy

betáplálja a programot a Multivac-ba. Tizenkettedszerre táplálta be, éppen tucadszorra. Ezalatt valahol a távolban egy rádióriporter közölte a világgal, hogy a programozók ismét megpróbálják. A Multivac-függő emberek szerte az egész világon a lélegzetüket visszafojtva várokoztak.

Mialatt Weaver szótlanul dolgozott, Nemerson egyfolytában beszélt. Magabiztosan beszélt, közben igyekezett felidézni magában, hogy Weaver miket mondott neki az imént, de mindvégig a pillanatot várta, hogy előhazakodjon a kulcselemmel.

Aztán Weaver végzett, és Nemerson hirtelen olyan ideges lett, hogy a hangja megremegett.

- Rendben, Multivac - mondta feszülten -, dolgozd fel az adatokat, és add meg a választ... - egy pillanatra elhallgatott, majd hozzátette a kulcselemet: -,... kérlek!

És ekkor a Multivac hatalmas agyát alkotó relék, elektroncsövek és áramkörök készségesen és örömmel munkához láttak. Hiszen egy gépezetnek is vannak érzései - ha többé már nem gépezet...